

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TA'LIMINI O'YIN TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI

Andijon viloyati Buloqboshi tumani

15-son DMTT direktor o'rinbosari

Turakulxadjayeva Ma'rifat Jumayevna

Annatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim jarayonini o'yin texnologiyalari asosida tashkil etishning pedagogik jihatlari yoritilgan. O'yin faoliyatining bolalar rivojlanishidagi ahamiyati, ta'lim jarayonidagi o'rni hamda o'yin texnologiyalarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli tahlil qilingan.

Аннация: В данной статье рассматриваются педагогические аспекты организации образовательного процесса для детей дошкольного возраста на основе игровых технологий. Анализируется важность игровых занятий в развитии детей, их роль в образовательном процессе и роль игровых технологий в повышении эффективности обучения. Kalit so'zlar: tarbiyalanuvchi, chet tillari, pedagog, maktabgacha ta'lim, ta'limiy o'yinlar, mashg'ulotlar, ota-ona.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, o'yin texnologiyalari, pedagogik yondashuv, ta'lim jarayoni, bola rivoji.

Ключевые слова: дошкольное образование, игровые технологии, педагогический подход, образовательный процесс, развитие ребенка.

Maktabgacha ta'lim davri bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda bolalarning bilish jarayonlari, ijtimoiy munosabatlari va emotsional holati asosan o'yin faoliyati orqali rivojlanadi. Shu sababli maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limini tashkil etishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. O'yin orqali berilgan bilim bola ongida mustahkamroq shakllanadi, chunki o'yin — bola faoliyatining yetakchi turi hisoblanadi. Ta'lim jarayonini o'yin faoliyati bilan uyg'unlashtirish bolaning tabiiy rivojlanish qonuniyatlariga mosdir. O'yin texnologiyalari bolalarda qiziqish uyg'otadi, bilimni o'zlashtirishni yengillashtiradi va ularning ijodiy hamda ijtimoiy faoliyatini faollashtiradi.

Bugungi kunda ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida, ayniqsa maktabgacha ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar bolalarning har tomonlama barkamol rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Maktabgacha yosh davri bola shaxsining shakllanishida eng muhim va mas'uliyatli bosqichlardan biri bo'lib, aynan ushbu davrda bolaning bilish faolligi, nutqi, tafakkuri, ijtimoiy munosabatlari hamda emotsional holati jadal rivojlanadi. Shu bois maktabgacha ta'lim jarayonini tashkil

etishda bolaning yosh va psixologik xususiyatlariga mos, samarali pedagogik yondashuvlardan foydalanish dolzarb masala hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin yetakchi faoliyat turi bo'lib, u orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, bilim va ko'nikmalarni egallaydi, o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi hamda jamiyatda o'z o'rnini topishga intiladi. O'yin faoliyati bolada tabiiy qiziqish uyg'otib, ta'lim jarayonining majburiy emas, balki ixtiyoriy va qiziqarli tarzda kechishiga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta'lim jarayonida o'yin texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jihatdan asoslangan va samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimida o'yin texnologiyalariga asoslangan ta'lim jarayoni bolalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ijodiy faolligini oshirish hamda ularni keyingi ta'lim bosqichiga tayyorlashda muhim o'rin tutadi. O'yin texnologiyalari orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda bilimlarni oson va puxta o'zlashtirishga, muloqot madaniyatini shakllantirishga, jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.

O'yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yetakchi faoliyat turi bo'lib, u bolaning atrof-muhitni anglashiga, bilimlarni oson va qiziqarli tarzda egallashiga imkon yaratadi. O'yin texnologiyalari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda ijodiy qobiliyatlarini namoyon etishiga yordam beradi.

Pedagogik nuqtai nazardan, o'yin texnologiyalarining asosiy jihati shundaki, ular ta'lim va tarbiyani bir butun jarayon sifatida uyg'unlashtiradi. O'yin jarayonida bolalar bilim olish bilan birga, muloqot madaniyatini, jamoada ishlash ko'nikmalarini, axloqiy me'yori va qoidalarga rioya qilishni ham o'rganadilar. Bu esa bolaning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. O'yin texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonining individual va differensial yondashuv asosida olib borilishiga imkon yaratadi. Har bir bola o'z qobiliyati, qiziqishi va rivojlanish darajasiga mos faoliyatda ishtirok etadi. Natijada ta'lim jarayoni majburiy emas, balki qiziqarli va samarali tus oladi.

O'yin texnologiyasi — bu ta'lim-tarbiya jarayonini bolalarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, o'yin faoliyati orqali tashkil etishga qaratilgan pedagogik texnologiyadir. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida o'yin texnologiyasi yetakchi o'rin egallaydi, chunki o'yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun asosiy faoliyat turi hisoblanadi.

Shuningdek, o'yin texnologiyalari bolalarda nutqni rivojlantirish, tafakkur va xotirani mustahkamlash, harakat faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Didaktik o'yinlar, rolli o'yinlar, harakatli va ijodiy o'yinlar orqali bolalarda hayotiy muhim kompetensiyalar shakllanadi.

Pedagogik jarayonda o'yinning tutgan o'rni. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonlarda o'yinning tutgan o'rni alohida bo'lib, o'yindan tarbiyalanuvchilarni tarbiyalash va ularga ta'lim berishda keng foydalaniladi. Zero:

- O'yin tarbiyalanuvchilarning mustaqil faoliyati bo'lib, unda tarbiyalanuvchining ruhiyati namoyon bo'ladi;
 - O'yin maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilar hayotini tashkil etish shaklidir;
 - O'yin tarbiyalanuvchilarni hart tomonlama tarbiyalash vositalaridan biridir;
 - O'yin tarbiyalanuvchilarga ta'lim tarbiya berishning metod va usulidir;
- Tarbiyalanuvchilar o'yini o'zining mazmuni, hususiyati va tashkiliy qismiga egadir.

O'yin jarayonida tarbiyalanuvchining jismoniy jihatdan o'sishi uchun muvofiq sharoit yaratish nihoyatda muhimdir. Bunga erishmoq uchun o'yinlarning tarbiyalanuvchilarga yetarli suratda zavq tug'dirishini, ularda faollik hosil bo'lishini, bu o'yinlar turli hil harakatlarni o'z ichiga olishni, serharakat o'yinlar ketidan kam harakatli o'yinlarga o'tilishini ta'minlash zarur.

Ma'lumki, tarbiyalanuvchilarning o'yinlari asosan kattalarning ish-harakatlariga, hayotiy urf-odatlariga mahsus ravishda taqlid qilishdan iborat. Tarbiyalanuvchining o'yin faoliyatini uning boshqa shakldagi faoliyatlaridan ajratish mezon shundan iboratki, o'yinda u hayotiy vaziyatni yaratadi. Tarbiyalanuvchilarning bir – birlaridan farqli jihatlari hayoliy tafakkuri hamda ma'naviy yetuklik darajasi bo'yicha egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarining minimal hajmi metodik tavsiya sifatida ishlab chiqilgan.

Dasturda davlat talablari ko'rsatkichlariga erishish "Uchinchi ming yillikning tarbiyalanuvchisi" tayanch dasturi asosida tarbiyalanuvchilarning ilk yoshdan boshlab 6-7 yoshga yetgunga qadar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan minimal talablarni amaliyotda qo'llash va metodik tavsiyada quyidagilar 5-6 yoshdagi tarbiyalanuvchilarning ona tilidagi nutqi va tafakkurining rivojlanish darajasiga qo'yiladigan minimal talablar sifatida belgilangan:

Har narsaga qiziqish kuchli bo'lgani tufayli tarbiyalanuvchilarda hayron qolish, ajablanish, shubhalanish, ishonch hosil qilish kabi intellektual hissiyotlar ham yuzaga kela boshlaydi. Ingliz tili o'rgatishda ham tarbiyalanuvchining o'yinga bo'lgan ehtiyojini inobatga olgan holda yondoshiladi. Bu kabi hissiyotlar tarbiyalanuvchi tafakkurining o'sishida juda katta ahamiyatga ega. Demak, ongga nafaqat nutq orqali, balki sensor tuyg'ularni rivojlantirish, yani, ko'rib, eshitib, ushlab, hidlab, ta'mini tatib ko'rish va imo-ishoralar yordamida ham kirish mumkin. Aynan maktabgacha yoshdagi

tarbiyalanuvchilarda bu kabi sezgi a'zolari yaxshi rivojlangan bo'лади va tarbiyalanuvchi muntazam barcha analizatorlar yordamida nutqni egallay boshlaydi hamda xorijiy til da so'zlashish ko'nikmasiga asta- sekinlik bilan kirib boradi.

Demak, nutq faoliyatiga insondagi barcha ruhiy jarayonlar, sezgi, idrok, diqqat, tasavvur, ijod ta'sir etadi. Insonni ma'lum yo'nalishda yoki bu harakatlarni bajarishga undovchi va qo'yilgan maqsadlarga yetishuviga ko'maklashuvchi ongli va ongsiz psixik jarayonlar negizida o'rganishning kuchli impulsi motivatsiya hisoblanadi. Tarbiyalanuvchilarga xorijiy til o'rgatishda muhim omil hisoblanadigan motivatsiya ularning jarayonga tez kirishishlarida juda katta ko'makchidir. Aynan motivatsiya orqali pedagog tarbiyalanuvchilarda xorijiy til o'rganishga qiziqishlarini uyg'ota oladi. Bu jarayonda o'yin faoliyati ham qaysidir ma'noda ular uchun motivatsiya bo'la oladi.

O'yin texnologiyalarining asosiy turlari quyidagicha tasniflanadi:

№	O'yin turi	Maqsadi va pedagogik vazifasi	Amaliy misollar
1	Didaktik o'yinlar	Bilimlarni egallash va mustahkamlash, tafakkur va diqqatni rivojlantirish, nutq faolligini oshirish	"Ranglarni top", "Qaysi shakl?", "Kim tez?"
2	Rolli o'yinlar	Ijtimoiy tajriba shakllantirish, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish, ijodiy fikrlash	"Shifokor", "Do'kon", "Oila"
3	Harakatli o'yinlar	Jismoniy faollikni oshirish, chaqqonlik va muvozanatni rivojlantirish	"Kim tez yuguradi?", "To'p o'yini"
4	Ijodiy o'yinlar	Bolalarning fantaziyasi va tasavvurini rivojlantirish, mustaqil faoliyatni qo'llab-quvvatlash	Ertak asosida sahnalashtirilgan o'yinlar, rasm va loy bilan ishlash
5	Syujetli o'yinlar	Hayotiy vaziyatlarni anglash, axloqiy me'yor va qadriyatlarni o'zlashtirish	"Bozor safari", "Maktabga tayyorgarlik", "Oilaviy kun"
6	Qurilish va konstruktiv o'yinlar	Fazoviy tafakkur va motorikani rivojlantirish, muammoni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	Lego, kubiklar, mozaika bilan o'yinlar

№	O'yin turi	Maqsadi va pedagogik vazifasi	Amaliy misollar
7	Axborot-kommunikatsion texnologiyalarga asoslangan o'yinlar	Raqamli savodxonlikni oshirish, ta'limni qiziqarli va interaktiv qilish	Ta'limiy interaktiv ilovalar, raqamli viktorinalar, pedagogik multimedia o'yinlar

Xulosa shuki: Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limini o'yin texnologiyalari asosida tashkil etish pedagogik jihatdan samarali hisoblanadi. O'yin texnologiyalari bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlab, ta'lim jarayonining sifatini oshiradi. Ushbu yondashuv bolalarni maktab ta'limiga puxta tayyorlash, ularda o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim jarayonini o'yin texnologiyalari asosida tashkil etish bolalarning rivojlanish ehtiyojlariga mos bo'lib, ularning shaxs sifatida shakllanishiga, bilimlarni faol egallashiga va hayotiy ko'nikmalarni tezroq rivojlantirishiga sharoit yaratadi. O'yin orqali ta'lim — bu bolaning tabiiy rivojlanish yo'li, shuning uchun o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari va boshlang'ich maktab o'quvchilariga chet tilini o'rgatishda o'yinlar. Baxramova M. D. Tuzuvchi: Baxramova M. D., — T.2016.
2. <https://raisingchildren.net.au/newborns/play-learning/play-ideas/why-play-is-important> internet resurs
3. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-young-children-learn-english-through-play> internet resurs
<https://www.parents.com/baby/development/intellectual/how-to-teach-your-child-a-foreign-language/> internet resurs
4. N. Kamolova spanish international scientific online conference prospects and main trends in modern science “o'yin bola ta'lim-tarbiyasining muhim vositasi”
5. Language learning Strategies and Second language Use in academic Context. Universtate Jaime 1. Algeo, J (2010) 6th ed. Origin and Development of English Language. Wordsworth Anderson, T. (1960:303). “. In Madrid, D (2001): “A conceptual Framework for the teaching of foreign languages in infant education”. UniversityGranada.Pg 145–155.